

Nordic Talc

Haaposenpuron puorinventointi 2021

AFRY
Ä F P Ö Y R Y

Nordic Talc
Haaposenpuron puorinventointi 2021
Sivu 1/7

Raportointi
Taru Suninen
Biologi, FM

Pvm.
27/08/2021

Tarkastaja
Anna Väisänen
Johtava ympäristöasiantuntija, FM

Asiakas
Nordic Talc

Haaposenpuron puorinventointi 2021

Sisältö

1	Menetelmät	3
2	Tulokset	3
3	Yhteenveto	6
4	Lähteet	7

1 Menetelmät

Haaposenpuron puroinventointi suoritettiin 6.8.2021. Puroinventoinnin tavoitteena oli selvittää Haaposenpuron herkkyyttä kaivoksen suunnitelluille poistovesille, ja arvioida puron luonnontilaisuutta sekä arvioida, voiko Haaposenpurossa esiintyä arvokaloja kuten taimenta, tai muuta huomionarvoista eliölajistoa. Katselmuksen suoritti AFRY Finland Oy:n ympäristöasiantuntija Taru Suninen (FM).

Haaposenpuro kuljettiin kokonaisuudessaan läpi alkaen Kivijärveltä Portinvaaaran Natura-alueen kautta Haaposen järveen pohjoisessa. Inventoinnissa havainnoitiin Haaposenpuron olosuhteita ja luonnontilaa Metsähallituksen puroinventointiohjetta soveltaen (Hyvönen ym. 2005), sekä kalojen ja raakun tai muiden suursimpukoiden esiintymistä silmällä pitäen. Inventoinnin yhteydessä havainnoitiin myös sopivia mahdollisia sähkökalastuspaikkoja sekä näytteenotto-alueita koskipohjaeläimistölle ja piileville sekä havainnoitiin puron kasvillisuutta.

2 Tulokset

Haaposenpurosta ei ole olemassa aiempia tietoja puron tilasta, kalastosta tai muusta eliöstöstä. Puro kulkee osittain Natura 2000 -verkostoon kuuluvalla Portinvaaaran SAC -alueella, ja se kuuluu Natura-alueen suojeluperusteisiin. Natura-tietolomakkeessa kerrotaan puroon liittyen seuraavaa: Haaposenpuron varsi on paikoin luhtanevakorpinen (LuNK), lettokorpinen ja lettorämeinen.

Haaposenpuron kartoituspäivänä ilman lämpötila oli noin 18 °C. Vesi purossa oli koko matkalta noin 13 °C, eikä pohjavesivaikutteisuutta lämpötilasta siten havaittu. Inventointiajankohtana puron vesipinta oli normaalitasoa korkeammalla, ja se vaikutti tulvivan. Puro on lähes luonnontilainen, tai luonnontilaisen kaltainen uomaltaan, eikä sitä liene muokattu koskaan. Puro inventoitiin kokonaisuudessaan, mutta selkeyden vuoksi sen tulokset ja kuvaus jaettiin kolmeen osaan (kuva 1).

Kuva 1. Puro luokiteltiin kolmeen osaan uoman ominaisuuksien perusteella.

Yläosa

Puron yläosaan laskee useita metsäojia, mitkä erottuvat myös maastokartoilla. Tämä heikentää hieman puron luonnontilaisuutta. Kuitenkaan itse purouomassa ei havaittu merkkejä muokkauksesta. Puron yläosa on pääosin melko kapeaa (0,5-1m), ja kasvillisuus peittää rantoja (kuva 2, ks. kansikuva). Syvyys on noin 30-50cm. Puron pohjassa on erikokoisia kiviä ja soraa ja puuainesta. Virtaama yläosassa on kohtalaista, mutta koskimaisia paikkoja ei ole.

Kuva 2. Haaposenpuron yläosaa. Puro kapeni välillä hyvin pieneksi.

Keskiosa

Puron keskiosissa, missä se paikoin kulkee Haaposensuolla, virtaama on hidasta suurimmalta osaa puroa. Paikoitellen puro katosi keskelle suota leviten laajaksi vesipinnaksi (kuva 3). Keskiosissa puron leveys vaihtelee 1-2,5 metrin välillä. Uoma on melko syvä tulvimisen vuoksi, ja vedenkorkeus vaihtelee 40-90cm välillä. Pohjassa kasvaa vesikasveja, ja muun muassa ulpukkaa suvannoissa.

Kuva 3. Natura-alueella kulkeva osa oli pitkälti hyvin vähävirtaista ja syvää. Puro katosi välillä laajaksi kosteikoksi ja toisaalta leveni laajaksi hitaaksi virraksi.

Alaosa

Puron pohja on alaosalla pääosin kivikkoista ja karkeaa soraa. Purossa on isompia pintakiviä, ja niiden pinnalla kasvaa vesisammalia (mm. Fontinalis sp.). Uomassa esiintyy reilusti puuainesta. Vesi oli kirkasta kartoituspäivänä, mutta virtaama oli suurta ja puro hieman tulvi, joten pohjan rakennetta ja mahdollisia eliöitä oli usein vaikea erottaa. Vesisyvyys vaihtelee 20 - 40 cm välillä. Puron leveys alaosassa on 1,5-2,5m. Paikoittain purossa esiintyy syvempiä kuoppia, jotka ovat tärkeitä kaloille etenkin alivirtaamakauden aikaan sekä talvella. Puron ainoa kalahavainto (pituus noin 15 cm) tehtiin puron itäosassa Lehtosen järven lähellä. Kalalaji oli todennäköisesti taimen.

Kuva 4. Haaposenpuron alaosan habitaattia. Puro on koskimaisempi ja leveämpi alaosastaan.

3 Yhteenveto

Haaposenpuron alaosassa on puron ainoita koskimaisia jaksoja, joiden pituutta normaalivesiolosuhteissa oli tulvimisen vuoksi vaikeaa arvioida. Nämä koski-alueet voivat soveltua sähkökoekalastukseen ja pohjaeläin- sekä piilevänäytteidenottoon. Mustolantien tierumpu ei todennäköisesti muodosta kaloille nousuestettä alivirtaamalla.

Puro on kaikilta osin pysynyt luonnontilaisena, eikä uomaa ole todennäköisesti koskaan perattu tai suoristettu. Poikkeuksen luonnontilaisuuteen muodostaa puron yläosassa tehdyt ojitukset, jotka laskevat puroon, vaikka puroa itsessään ei liene koskaan muutoin muokattu. Airaksisen & Karttusen (2001) Natura 2000-luontotyyppioppaan luokittelun mukaan puro luokiteltaisiin rakenteeltaan I luokkaan, mikä tarkoittaa sitä, että puro ja sen rantavyöhyke ovat hyvin lähellä luonnontilaista.

Puron sijainti pääosin suolla on todennäköisesti säästännyt sen suurimmilta muokkauksilta, koska puron välitön lähiympäristö on viljelyyn soveltumatonta märkää rantametsää tai suota koko puron matkalta. Rantakasvillisuuden ja

puuston antama suoja ja varjostus edesauttaa taimenen ja muiden kalojen viihtymistä purossa viilentäen vettä sekä tarjoten ravintoa lehtikarikkeen muodossa.

Selvityksen perusteella ja tehdyn kalahavainnon perusteella on mahdollista, että Haaposenpurossa esiintyy taimenta ja mahdollisesti muitakin kalalajeja ja puro voi toimia kalojen lisääntymisalueena, vaikkakin kutusoraikon määrää oli vaikea arvioida. Vesistön koko ei ole ratkaiseva asia taimenelle, vaan isotkin taimenet voivat nousta kutemaan pieniin puroihin. Kiantajärvestä on vesireitti Haaposeen asti, joten lohikalojen (taimen) esiintyminen purossa on mahdollista. Havaintoja suursimpukoista ei tehty.

4 Lähteet

Airaksinen & Karttunen 2001. Natura 2000 -luontotyyppiopas. 2. korjattu painos. Ympäristöopas. Suomen ympäristökeskus.

Hyvönen ym. 2005. Puroinventoinnit lijoen valuma-alueella vuosina 1998-2003. Alueelliset ympäristöjulkaisut 403. Pohjois-Pohjanmaan Ympäristökeskus.